

ENABLE - CJELOVIT PRISTUP PREVENCIJI VRŠNJAČKOG NASILJA KROZ OSPOSOBLJAVANJE I OBRAZOVNE SADRŽAJE

Autori: Danijel Forjan, OŠ Domovinske zahvalnosti, Knin
Danijela Lokmer, OŠ Kajzerica, Zagreb
Lidija Kralj, Visoko učilište Algebra

Sažetak:

Obzirom na sve veće društvene i egzistencijalne izazove s kojima se mladi suočavaju u današnjem tehnološki razvijenom društvu, razvoj društvenih i emocionalnih kompetencija ima važnu ulogu u dobrobiti djece i tinejdžera. ENABLE, Europska mreža protiv nasilja na nastavi i u slobodnom vremenu, povezuje društveno i emocionalno učenje (Social emotional learning, SEL) i vršnjačku potporu u jedinstven pristup. Projekt se provodi u 5 europskih zemalja: Belgiji, Hrvatskoj, Danskoj, Grčkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. U Hrvatskoj ga provodi udruga "Suradnici u učenju", a sudjeluje pet osnovnih škola: OŠ Domovinske zahvalnosti i OŠ dr. Franje Tuđmana iz Knina te OŠ Kajzerica, OŠ Luka i OŠ Nikole Tesle iz Zagreba. Program edukacije učitelja i učenika vode hrvatski ENABLE ambasadori.

Uvod

Općenito o projektu

ENABLE (European Network Against Bullying in Learning and Leisure Environments – Europska mreža protiv vršnjačkoga nasilja na nastavi i u slobodnome vremenu) [1] nastoji spriječiti vršnjačko nasilje na nastavi i u slobodnom vremenu učenika i doprinijeti dobrobiti djece u dobi od 11 do 14 godina usmjeravajući se na pružanje vršnjačke potpore te poticanje društvenog i emocionalnog razvoja. Cilj projekta ENABLE je spriječiti vršnjačko nasilje te pridonijeti dobrobiti djece putem cjelovitog pristupa, pomagati mladima da ostvare osnovna prava kod kuće, u školi, u razredu i u zajednici (tj. u grupi vršnjaka). Projekt je usmjeren na razvoj društvene i emocionalne vještine učenja koje će im pomoći u jačanju otpornosti kako bi što bolje razumjeli i postali odgovorniji u mrežnoj i izvan mrežnoj društvenoj interakciji.

ENABLE sufinancira Opća uprava za pravosuđe Europske komisije, a u oblikovanju svog inovativnog programa oslanja se na znanje i stručnost šestoro europskih partnera i deset članova stručnog tima.

Projekt se provodi u 5 europskih zemalja: Belgiji, Hrvatskoj, Danskoj, Grčkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu, od listopada 2014. do listopada 2016. Hrvatski partner

projekta je udruga "[Suradnici u učenju](#)" [2], a sudjeluje pet osnovnih škola: OŠ Domovinske zahvalnosti i OŠ dr. Franje Tuđmana iz Knina te OŠ Kajzerica, OŠ Luka i OŠ Nikole Tesle iz Zagreba.

Projekt koordinira [European Schoolnet](#) koja surađuje s odabranim organizacijama odgovarajuće stručnosti i pristupa, a koje su vrlo aktivne u borbi protiv zlostavljanja i vršnjačkog nasilja među mladima.

[ENABLE](#) prepoznaje snažan utjecaj djece i mladih na ponašanje i aktivnosti vršnjaka. ENABLE tim je pripremio komplet obrazovnih sadržaja [3] za sprečavanje vršnjačkog nasilja s ciljem poučavanja djece od 11 do 14 godina o problemu vršnjačkog nasilja te njihovog osnaživanja kako bi preventivno djelovali u svojim zajednicama. Projekt je namijenjen učenicima, uključivši one koji su bili izloženi vršnjačkom nasilju, one koji su bili nasilni prema drugima i one koji su svjedočili vršnjačkom nasilju.

Opis rada i rezultati

Sadržaji za društveno i emocionalno učenje

Intervencije u području društvenog i emocionalnog učenja poput ENABLE-a mogu pomoći smanjiti vršnjačko nasilje i viktimizaciju te poboljšati ishode psihološkog, društvenog, akademskog i fizičkog razvoja djece koja su bila žrtve vršnjačkog nasilja, kao i onih koji ga potiču ili sudjeluju u njemu. Komplet od deset jednosatnih nastavnih jedinica pomaže učiteljima da razviju komunikacijske vještine i društvene strategije učenika koje će im biti potrebne pri suočavanju s mogućim situacijama vršnjačkog nasilja. Pripreme za nastavu koje je napisala nagrađivana obrazovna dobrotvorna organizacija iz Ujedinjenog Kraljevstva [SWGfL](#) temelje se na uspješnim strategijama iz cijelog svijeta koje su kao takve prepoznate u istraživačkoj fazi projekta ENABLE koju provodi grčki partner projekta [For Adolescent Health](#). Teme su usklađene s deset tematskih sastanaka vršnjačke potpore, također pripremljenih u sklopu ENABLE-a.

Slika 1. Primjer nastavne jedinice i pripreme za nastavu

Slika 2. Primjer prezentacije za nastavni sat

Nastavne teme, osmišljene su kako bi bile zanimljive, poticale na istraživanje i vodile učenike raznim putevima do rješenja:

- **Samosvijest:** razumijevanje kako i zašto se osjećamo tako kako se osjećamo, izgrađivanje emocionalnog rječnika za izražavanje osjećaja i upoznavanje s pokazateljima vlastitog ponašanja
- **Upravljanje sobom:** reagiranje na vlastite emocije i oblikovanje pozitivnih ishoda korištenjem raznih osobnih strategija
- **Društvena osviještenost:** prepoznavanje emocija kod drugih osoba, uključujući vršnjake; tumačenje društvenih pokazatelja i situacija te razvoj pozitivnih reakcija
- **Društveno upravljanje:** izgradnja niza osobnih strategija koje utječu na potencijalno vršnjačko nasilje kroz osmišljavanje pozitivnih ishoda. Dogovor o zajedničkim ciljevima za stvaranje pozitivnog okruženja u školi.

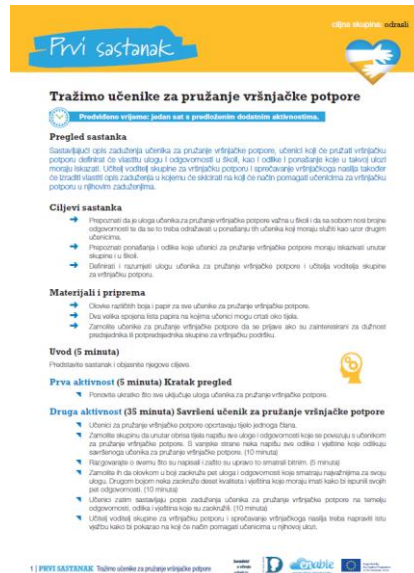
Komplet sadržaja za roditelje/staratelje s informacijama o tome kako osigurati sigurnost djeteta, online i offline, uključuje i aktivnosti koje zajednički mogu provoditi i kod kuće.

Slika 3. Komplet sadržaja za roditelje/staratelje

Sadržaji za vršnjačku potporu

Shema vršnjačke potpore uključuje suradnju učenika na sprječavanju vršnjačkog nasilja i pomaganju u otklanjanju njegovog utjecaja na uključene pojedince. Učenici za pružanje vršnjačke potpore provode kampanje i aktivnosti kojima osvještavaju svoje vršnjake o problemu vršnjačkog nasilja i pomažu im da u školi osjećaju sigurnost i potporu.

Slika 4. Sadržaji za vršnjačku potporu

Istraživanja su pokazala da sheme vršnjačke potpore donose brojne prednosti kako školama tako i učenicima koji pružaju takvu vršnjačku potporu:

- Učenici često radije razgovaraju sa svojim vršnjacima koji su im bliskiji. Učenici kroz sudjelovanje u vršnjačkoj potpore daju izuzetno vrijednu podršku žrtvama vršnjačkog nasilja.
- Učenici su često svjesniji onoga što se dešava među vršnjačkim skupinama i mogu otkriti pojavu vršnjačkog nasilja prije školskih djelatnika.
- Takva odgovornost često pomaže učenicima u stjecanju većeg samopouzdanja, osjećaja odgovornosti, aktivnog slušanja i empatije.

Sadržaje za vršnjačku potporu ENABLE-a napisala je i osmislila vodeća britanska humanitarna organizacija za mlade, [Diana Award](#), koja je pokrenula sheme za vršnjačku potporu u mnogim školama. Ovi sadržaji daju učiteljima sve što je potrebno za uspostavu učinkovite sheme za učeničku potporu u njihovom okruženju. Uključuju jednodnevnu radionicu na kojoj se učenici osposobljavaju za pružanje podrške vršnjacima te deset jednosatnih sastanaka tijekom kojih razvijaju vještine koje su im potrebne za ulogu pružatelja vršnjačke potpore. Najuspješnije sheme vršnjačke potpore one su koje vode sami vršnjaci i zato su sadržaji za učenike pripremljeni s mnoštvom ideja i aktivnosti na razne teme, poput sigurnosti na mreži, rasizma i dobrote.

Obzirom na sve veće društvene izazove s kojima se mladi suočavaju u današnjem tehnološkom razvijenom društvu, razvoj društvenih i emocionalnih kompetencija ima važnu ulogu u dobrobiti djece i tinejdžera. ENABLE povezuje društveno i emocionalno učenje (*Social emotional learning, SEL*) i vršnjačku potporu u jednu cjelinu.

Tehnologija uvelike može pomoći u sprečavanju vršnjačkog nasilja koje se odvija ne samo u stvarnom svijetu, nego i u digitalnom, tj. putem interneta, društvenih mreža i sl. Učenici mogu koristiti tehnologiju na različite načine, primjerice:

- Učenici mogu snimati svoje vlastite digitalne slike pokazujući raspoloženje te na taj način stvarati igre ili kvizove za druge učenike (koristeći odgovarajuće aplikacije za snimanje fotografija kao što su Enlight, SnapSeed, Google Image Edit...). Ovim putem učenici istražuju osjećaje izražene na slikama.
- Mogu se napisati niz novinskih naslova tabloidnog formata u kojima se veliča uspjeh smanjenja nasilja koristeći internetske alate poput Newspaper headlines i Newspaper Generator.

- Koristeći razne računalne i Internet alate mogu se izrađivati posteri, video i audio zapisi kojima se promiče kampanja suzbijanja nasilja u okolini i u digitalnom svijetu; različitim upitnicima i anketama provjeriti postojanost pojedinih oblika nasilja; crtanim filmovima, oblacima riječi i sl. također možemo širiti svijest o postojanju nasilja među vršnjacima i njihovim oblicima te načinima o njihovom suzbijanju, a svi rezultati se mogu objaviti putem školske mrežne stranice ili društvenih mreža.

Primjeri iz prakse

U školama su održane radionice za učitelje i učenike kako bi se upoznali s projektom ENABLE i njegovom provedbom. Predstavljeni su im svi materijali koji će učitelji koristiti na svojim radionicama s učenicima, a koji će im pomoći da najbolje ostvare ciljeve planiranih aktivnosti.

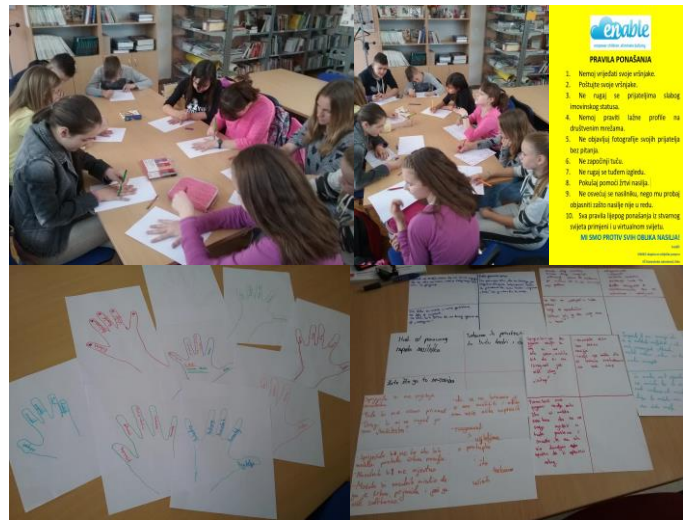
Slika 5. Radionice učitelja i učenika

Voditelji skupina za vršnjačku potporu su u školama imali svoje sastanke i radionice s učenicima koji će biti osposobljeni za pružanje potpore svojim vršnjacima jer njihova će uloga biti najbitnija. Učenici su u razgovorima i sami izjavili da oni najčešće svoja iskustva radije prenose svojim vršnjacima (prijateljima, braći i sestrama), a tek onda odraslima. Cilj je aktivnosti vršnjačke potpore razumjeti kako učenici doživljavaju školu, odrediti ključne probleme koje postoje među učenicima te djelovati kako bi se pronašla rješenja za probleme.

Skupina učenika iz vršnjačke potpore svaki tjedan rade na aktivnostima koje uključuju njihovu prepoznatljivost u školskom okruženju (kratki video zapisi o projektu, majice i sl.) tako da im se njihovi vršnjaci mogu svakodnevno približiti sa svojim eventualnim problemima. Izrađuju se anonimne online ankete kako bi prikupili informacije o vrstama nasilja i načinima njihova rješavanja kao i prigodne radionice na kojima se iznose razlozi zašto je nasilnicima, žrtvama ili promatračima teško istupiti i prijaviti nasilje te

se na sastancima analiziraju prikupljeni podaci i iznose ideje kako poboljšati situaciju. Vršnjačka potpora sudjeluje na sastancima Vijeća učenika te pokušavaju uključiti veći broj učenika u svojoj školi.

Organizirano je i Hackathon natjecanje [4] na kojem su četiri hrvatska tima predstavili svoje projekte kojima je zajednički cilj bio pokazati na koji način tehnologija može pomoći u prevenciji vršnjačkog ponašanja u školi, društvu ili na internetu.

Slika 6. Sastanci i radionice sa učenicima iz skupine za vršnjačku potporu

Zaključak

Učitelji koji u školama provode aktivnosti iz projekta su zadovoljni načinom kako učenici reagiraju na aktivnosti iz radionica jer se kod njih potaknula samosvjesnost, kritičko mišljenje i otvoreniji su za iznošenje problema s kojima se svakodnevno susreću. Za svoje sate se pripremaju koristeći sve materijale koji su im dostupni na ENABLE službenim stranicama, a primijetili su da učenici dobro prihvaćaju i rado sudjeluju u dodatnim aktivnostima koje su navedene u pripremama za nastavu. Učenici su otvoreniji za razgovor te lakše iznose svoje probleme i ideje za poboljšanje sveukupne situacije u razredu.

Učitelji smatraju da se aktivnosti iz projekta ENABLE lako mogu integrirati u školski kurikulum jer su teme i aktivnosti iz nastavnih jedinica zanimljive i učenicima u današnje vrijeme potrebne kako bi mogli izraziti svoje emocije na prihvatljivi način. Također je važno da učenici stvore naviku stavljanja sebe u položaj onoga tko je

eventualno doživio nasilje na svojoj koži, onoga tko je promatrač, a naročito onoga koji vrši nasilje nad pojedincima. Na taj se način razvija empatija kod učenika.

Svi obrazovni sadržaji prevedeni su na hrvatski jezik te su javno i besplatno dostupni na portalu ucitelji.hr. Organizirane su radionice za učitelje te završna međunarodna konferencija projekta u Zagrebu. Iako projekt završava ove godine, njegove aktivnosti i materijali će se nastaviti diseminirati u hrvatskim osnovnim školama i nadalje.

Literatura:

1. Projekt ENABLE <http://enable.eun.org/>
2. Projekt ENABLE u Hrvatskoj <http://ucitelji.hr/Naslovnica/Enable.aspx>
3. ENABLE obrazovni sadržaji
<http://www.ucitelji.hr/Naslovnica/Enable/Obrazovnisadr%C5%BEaji.aspx>
4. ENABLE Hackathon <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2015/11/30/enable-hackathon/>